

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunta 30.10.2025 § 44

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunnan lausunto hyvinvointialuejohtajan esityksestä vuoden 2026 talousarvioksi ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaksi

Miten vuoden 2026 talousarvio sekä vuosien 2026–2028 taloussuunnitelma sekä kooste keskeisistä talousarvioon sisältyvistä toimenpiteistä vaikutustenarviointineen tukevat palvelujen uudistamisen strategiassa 2026–2029 asetettujen

a. perustehtävien linjausten

Talousarviossa painotetaan peruspalvelujen vahvistamista, hoidon jatkuvuutta ja digitalisaatiota, mikä tukee strategian tavoitteita. Digitalisaation lisääminen Lunnan aukioloaikoja lisäämällä on erinomainen asia ja painottuu juuri perustehtävän osalta asiakkaan yhteydenottomahdollisuuksien parantamiseen. Kuitenkin lasten, nuorten ja perheiden palvelujen osalta painotus on edelleen korjaavissa palveluissa, eikä ennaltaehkäisevää työtä ole resursoitu riittävästi. Lastensuojelun ja perhepalvelujen kehittäminen ei näy selkeinä toimenpiteinä tai mittareina, vaikka varhainen tuki ja yhteisöllinen perhetyö olisivat keskeisiä hyvinvoinnin ja kustannusten hallinnan kannalta.

Myös henkilöstön saatavuuden ja jaksamisen turvaaminen on edellytys perustehtävän toteuttamiselle, mutta talousarviossa ei ole esitetty konkreettisia toimia siihen liittyen esimerkiksi mitoitusten kautta. Henkilöstöetujen (liikunta- ja kulttuuriedut, työmatkaetuuden selvittäminen) lisääminen on toki hyvä asia ja näistä tulee pitää kiinni.

Strategian pöytäkirjamerkintöjen kommentti naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisesta tulee näkyä budjetissa ja toiminnassa vuonna 2026 ja 2026-2028.

Henkilökunnalle järjestettävässä koulutuksessa lähisuhdeväkivallan osalta tulee huomioida myös kunniaan liittyvän väkivallan ja muiden vähemmistöihin liittyvien (esim. asunnottomat) väkivallan muotojen tunnistaminen.

Terapiatakuun toteutumisen tavoite tulisi olla kunnianhimoisempi kuin 80%.

b. järjestämisen periaatteiden

Palvelujen järjestämisessä korostetaan integraatiota ja vaikuttavuutta, mutta seuranta- ja arviointimittarit jäävät epäselviksi. Omaishoidon vahvistaminen on kirjattu tavoitteeksi, mutta sitä ei ole konkretisoitu: ei määriä, tavoitetasoja tai mittareita, joilla vahvistumista arvioidaan. THL:n rahoittamat kehittämishankkeet (esim. Omaishoitajan polku ja maahanmuuttajataustaisille suunnattu parkkitoiminta) ovat hyviä, mutta eivät muodosta pysyvää rakenteellista vahvistusta. Lautakunnan näkökulmasta on tärkeää, että omaishoidon kehittämisessä tarkastellaan myös ympärivuorokautisen tilapäishoidon ja perhekotien mahdollisuuksia, jotta omaishoitajien vapaan käyttö ja jaksaminen turvataan. Omaishoidon paikkoja ei tule vähentää, eikä omaishoidon tuen tason nostaminen saa kiristää tuen saamisen kriteereitä.

Olkkaritoiminnan vahvistaminen on hyvä asia. Moni ikäihminen ei kuitenkaan tiedä näiden palveluiden olemassaolosta, joten tiedonkulkuun tulee myös panostaa. Avustushakemuksissa on myös paljon ikäihmisten toimintaa koskevaa järjestötyötä. Yhteistyön sujuvuus tulee varmistaa.

Omaishoidon osalta tulee varmistaa kaikkien omaishoidon asiakasryhmien toteutuva tasa-arvo.

Asiakasmaksujen korotus ei ole linjaamamme strategian mukaista. Tulee huomioida myös ne kustannukset, jotka syntyvät, kun asiakas ei pysty maksamaan asiakasmaksuja. Asiakasmaksujen päätymistä ulosottoon tulee välttää kaikin mahdollisin tavoin. Hyvinvointi- ja terveyseroja on kavennettava; se ei onnistu asiakasmaksuja korottamalla ja vaikeuttamalla hoitoon pääsyä. Hinnat ovat jo nyt korkeat. Nostamisella ei hyvinvointialueen talous pelastu,

mutta korkea hinta voi estää pienituloisia hakemasta ja saamasta tarvitsemaansa apua. Sairauksien hoitamisen lykkääminen tekee niistä meille vain lopulta kalliimpia hoitaa.

Demokratian ylläpitäminen ei ole ilmaista, mutta talousarviossa olisi aiheellista myös huomioida kokousten järjestämisen tavat ja niistä syntyvät kustannukset. Myös etäkokouksia tulee voida hyödyntää.

Hoitoon pääsyyn 14 vuorokaudessa tulee tavoitella 100% toteutumista. Mitä nopeammin ihminen saa kattavasti apua sitä tarvitessaan, sen vähemmän tarvitaan raskaampia palveluita.

c. muutoslupauten toteutumista?

Strategiset muutoslupaukset, kuten "Ensisijaisia palveluja lapsille ja nuorille" ja "Turvallisempaa elämää kotona", ovat oikeansuuntaisia. Niiden toimeenpano kuitenkin edellyttää pysyvää rahoituspohjaa ja selkeitä vaikuttavuusmittareita, joita taloussuunnitelmassa ei ole määritelty. Ikääntyneiden palveluissa painotetaan kotona asumista ja digitaalisia ratkaisuja, mutta keskeinen osa-alue, vajaaravitsemuksen seulonta ja ravitsemushoidon sisällyttäminen hoitopolkuihin, puuttuu kokonaan. Tämä on merkittävä puute, sillä asiantuntija-arvioiden ja Sotkanetin tilastojen perusteella vajaaravitsemuksen ehkäisy voisi tuoda Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle jopa 50 miljoonan euron vuotuiset säästöt sekä parantaa elämänlaatua ja toimintakykyä.

Suun terveydenhuollon kehittäminen ja nopeampi kiireettömäänkin hoitoon pääsy on tärkeää ja on hienoa, että tässä on panostuksia talousarvioonkin. On kuitenkin huomioitava myös alueellinen tasapuolisuus, eikä panostaa vain Espoon seiniin. Erityisesti tarkastusaikoihin tulee panostaa. Tällä hetkellä hammastarkastusaikoja ei saa edes tilanteessa, jossa tarkastus on asiakkaalla suussa oireita. Ei ole tarkoituksenmukaista pakottaa asiakasta yksittäisille akuuttiajoille ongelmien ilmaantuessa, vaan ennaltaehkäisyyn, tässä tapauksessa nimenomaan tarkastusaikoihin, tulee panostaa koko alueella.

Yhteisöllisen asumisen lisäämisen osalta on huomioitava, ettei tätä asumismuotoa tule käyttää ympärivuorokautisen hoivan tarpeessa olevan asiakkaan kohdalla, vaan asumismuodon tulee ehdottomasti olla asiakkaan tarpeen mukainen. 80 uutta paikkaa ympärivuorokautiseen asumiseen on hyvä asia, mutta onko riittävä tosiasialliseen tarpeeseen?

Perhekuntoutuksen tuottaminen omana palveluna on hieno tavoite.

Kokonaisuutena talousarvion vahvuus on talouden hallinta ja strateginen linjakkuus, mutta kehittämisen painotuksia ja vaikuttavuuden mittaamista tulee tarkentaa, jotta strategian muutoslupaukset todella toteutuvat.

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunnan muut kommentit hyvinvointialuejohtajan esityksestä vuoden 2026 talousarvioksi ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaksi

Talousarviossa mainittu ”omaishoidon vahvistaminen” ei näy konkreettisina tavoitteina tai mittareina. Perhehoitoa kehitetään, mutta soveltuvuus on rajallinen; monelle hoidettavalle tarvittaisiin ympärivuorokautinen lyhytaikaishoito, jota ei juuri ole tarjolla. Ostopalvelujen vähentäminen voi edelleen heikentää omaishoitoperheiden jaksamista, jos oma tuotanto ei kykene vastaamaan kysyntään. Moni omaishoitaja ei käytä vapaitaan, koska ei löydä sopivaa hoitopaikkaa tai ei voi jättää hoidettavaa yksin. Länsi-Uudellamaalla on noin 1 435 omaishoitosopimusta ikääntyneiden hoidettavista, mutta ympärivuorokautisen perhehoidon osuus on vain 0,1 % kaikista vapaan järjestämisen muodoista. Tämä kertoo rakenteellisesta vajauksesta vaihtoehtoissa omaishoitajien vapaan käytölle. Lisäksi vain noin 1,1 vuorokautta omaishoitajaa kohti on käytetty vapaita toukokuussa, se on osoitus siitä, että järjestelmä ei vastaa tarpeeseen. Myöskään konkreettisia toimia, mittareita ja tavoitetasoja ei ole määritelty. Lautakunnan näkökulmasta tulisi varmistaa, että omaishoidon kehittäminen sisältää myös ympärivuorokautisen tilapäishoidon ratkaisut niille, joille perhehoito ei sovellu.

Ikääntyneiden palveluissa on tarve kehittää kokonaisvaltaista hoitoketjua, jossa huomioidaan myös vajaaravitsemuksen seulonta ja ravitsemushoidon systemaattinen käyttöönotto. Tämä tukisi hoidon laatua ja hyvinvointia sekä toisi merkittäviä taloudellisia hyötyjä, asiantuntija-arvioiden mukaan jopa 50 miljoonan euron vuotuiset säästöt Länsi-Uudenmaan alueella.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen osalta on tärkeää vahvistaa ennaltaehkäisevää työtä ja monialaista yhteistyötä kuntien, järjestöjen ja koulutuksen kanssa. Tällä hetkellä painotus on yhä korjaavissa palveluissa, vaikka varhainen tuki olisi sekä vaikuttavampi että kustannustehokkaampi.

Talousarviossa on onnistuttu vakauttamaan hyvinvointialueen talous, mutta tulevaisuuden kannalta keskeistä on varmistaa, että kehittämistoimet johtavat pysyvään toiminnan muutokseen eivätkä perustu kertaluonteiseen rahoitukseen/hetkellisesti parempaan tilanteeseen. Painopiste on vahvasti digitalisaatiossa, mikä on perusteltua, mutta rinnalla on huolehdittava siitä, ettei digitaalisten palvelujen lisääminen heikennä haavoittuvimpien ryhmien, erityisesti ikääntyneiden, lasten ja perheiden saavutettavuutta tai yhdenvertaisuutta.